

egy cigányzenés, szédületes éjszakán, amikor Törő már a tizedik pohár konyakot emelte szájához, az ujságíró megfogta a karját.

— Kedves, jó barátom, — fordult feléje könyörögve, — miért nem megy haza? Nem magának való az ital! Törő letette a poharat.

— Várják magát, menjen haza, — könyörgött neki az ujságíró.

Törő kihuzta magát a helyén.

— Engem? — kérdezte. — Ki vár engem?

Az ujságíró elmosolyodott.

— A felesége, kedves, jó barátom, — mondotta neki és atyai szeretettel tette hozzá: — Hiszen szeretik egymást. Ő is magát és maga is őt.

Törő ekkor belenézett mélyen, hosszasan az ujságíró ráncos, öreg arcába, megragadta a kezét és rekedten felordított.

— Hogy én? — harsogta. — Én? Szeretem? Nem igazi Érti? Nem igaz. Én gyűlölöm! Érti? Gyűlölöm, gyűlölöm . . .

Verte, ütötte az asztalt és amikor hajnalban összetörtén, gyűrötten hazament, megállott a szobája közepén, az asztal előtt, aztán térdrebukott a felesége fényképe előtt és el kezdett keservesen, fájdalmasan sirni, mint egy — gyerek.

Szentgyörgyi Ferenc.

Levél.

Lelkem Testvérem! Nem minden okoskodás bölcsészet és nem minden bölcsészet okoskodás. Az az okoskodás, mely megérdemli a bölcsészet nevet, hosszú, fáradságos munka. Ehhez teljes részrehajlatlanság s az „Én“-nel szemben egész önzetlenség kell, nehogy az igazságok mellett az igazság lárvájába bujt alsóbb rendű természet hajlamai, szenvedélyei valahogyan belophasák magukat, mert akkor az egész bölcsészet kacér, divatos hazugságok kendőző szere lesz. Minden tudományágban van bölcsészet, amennyiben minden tudományágnak szüksége van az okoskodás törvényeire. Orvosi, jogi, számtani, csillagászati, mérnöki, vegyészeti tudása csak annak van, aki ezekkel a tárgyakkal hosszú éveken át behatóan s a tárgyat szeretve buvárkodik. De mert okoskodni mindenki tud úgy-ahogy, ezért többé-kevésbé mindenki szeret, akinek valamelyes iskolázottsága van, a filozófiával kérkedni s merem Neked mondani, hogy ezer kérkedő közül egy sem ért hozzá. Itt-ott népies irányu, hig lére eresztett, liberális zafftal feleeresztve olvasott egy is, más is egy morzsányi természetbölcsészetet, hallott harangozni valahol anyag- és atomelméletéről, darvinizmusról, de ha megszorítod, ötöl-hatol s kitér a faggatás elől. Ilyenekkel nem vitatkozom. Tudákossággal vitatkozni nem lehet, annál kevésbé bocsátkozom szóba a liberális eszmék bölcselőivel. Onnan s a materiális felfogásból nagyon kilóg a farizeusság lólába, ijesztően villognak a szemek, amelyek enervált idegekkel, petyhüdt szervezettel, degenerált állati mohósággal éhes sertéshadként habzsolnak fel a világ összes gyönyörét, hogy kielégíthetlenségüket kielégíthessék.

Az élet és természet alapigazságainak ilyen célból való csűrös-csavarása, amely kloákát csinál az életből s patkányt az emberből, minden lehet, csak nem filozófia. Ilyen alapon már magam is megértem a majomelméletet, mert a cél majomdivat és majomerkölcs elérése volt. De mint józanul gondolkozó embert emberi méltóságomban sért, — eltekintve a majomerkölcsektől — hogy azok a majomelméletet gyártó modern liberálisok tökkelütött számárostobának tartanak egy egész szellemi világot.

Darwin maga, kinek pozitív hite volt Istenben, ha tudta volna, hogy az ő evolúciós elméletét modern értelmzői erre a célra fogják felhasználni, hogy az emberben rejlő állati ösztönöket felszabadítva az ember erkölcsi életét a majmoké alá süllyesszék, meg vagyok győződve, hogy Istenhívő becsületes lelke sohasem rakta volna le gondolatait, hogy az ő tisztességes nevéhez egy egész világ s hosszú generációk lealjasítása fűződjék.

Bizony úgy van az Lelkem, hogy a számár farkát hiába mártod bele Michel Angelo festékébe, az a vászonra csak pacnikat csapdos. No de csak próbáld meg kontár festőnek bebizonyítani, hogy nem ért a dologhoz, jobb lesz, ha beáll szobamázolóknak és kísérsd meg észreteríteni ezt a sok dilettáns természetbölcsészt (ez a kedvence vesszőparipája az erkölcsi liberalizmusnak, logikáról, kritikáról s különösen ortológiáról halvány fogalma sincs), hát majd meghalod a magadét s meggyűlölnek egy egész életre.

De vigasztalódjál! Az igazi művészet, a Wagner-muzsika, Michel Angelo, Munkácsiak, Fadruszok és Rodinek munkája él, utolérhetetlen magasságban áll s a hozzáértők a tisztelet áhítatával becsülik. Az igazi bölcsészet igazságai is ebben a magasságban állanak. Kontárok, tudákosok keze, esze nem ér fel odáig s az örök értékeket sem magukhoz lerántani, sem a maguk kicsinyessége sara, nyálával bepiszkolni nem tudják, Krisztus fenséges arcán, az „Ecce Homo“ királyi fenségén még a zsidó farizeusok köpése is drágakövé s a katonák öklöcsapásai is királyi dicsőséggé váltak. Minden igazságnak meg kell járnia a maga Kalváriáját, hogy megállás, meggyalázás, a kétszínűség és hazugság ráfogásai és rágalmain keresztül megtisztultan, diadalmasan emelkedjék zsarnokai, elnyomói fölé. Ez minden igazság sorsa és természetrajza. Maga az igazság tudja ezt s ezért nem fél a nagypéntektől.

Ezek után megértheted Lelkem, miért ilyen keserű ma a magyar ember sorsa, de csak az öntudatos magyaré, azé, aki annak született s minden ize, porcikája magyar. Mert tudd meg és ird fel, hogy sok született magyarba a kontár természetbölcsészek liberális nyugati majomvért s majomerkölcset oltottak. Soknál sikerült a liberális viviszekció. Ezek magyarul beszélő idegenek. Ezeknek nem fáj a magyar igazság Kálvária járása. Nem fájnak a megalázások, nem az arculcsapások, nem Magyarország drága köntösének szétdarabolása, mert ha fájna, akkor nem szítanák az egyenetlenség tüzeit, nem tolnák pénzért, esőért a magyarságot ilyen béna köldössé nyomorító liberalizmus hóhérszekerét! Nem! Ha nem odaállmanának a többi bús szívü, öntudatos magyar mellé s öntudatos munkával, meg nem alkuvással tartanák oda vállukat a szenvedő magyar igazság lába alá. Lelkem, de égetnek ezek a keserű szavak . . . De ird fel! Ne félj, ne csüggedj! Mikor azt gondolják, hogy a magyar igazságot keresztre feszítették, eltemették, akkor támad fel, mert feltámad életerősen, diadalmasan. Az igazság örökké él.

Zete.

Erdélyi követek a portán. Dr. Biró Vencel érdekes történelmi munkája, mely részleteiben súlyos tudományos értékei mellett élvezetes, szórakoztató olvasmány is, elvisz bennünket az erdélyi fejedelemség csodálatos, regényes világába, olvasásakor az erdélyi nagy múlt példázatosan, Csonkamagyarország mai életét, utját előmutatva tárul az olvasó szemei elé. Az értékes, tanító, szórakoztató könyvet melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe. Megrendelhető szerkesztőségünk útján. Ára 90 korona.